

PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBA

GALVENAIS SECINĀJUMS

Pieaugušo izglītība netiek organizēta tā, lai NVA un VIAA īstenoto projektu līdzekļi tiek izlietoti vislabākajā iespējamajā veidā un sniedz visaugstāko pievienoto vērtību ne tikai mācību dalībniekiem, bet valsts konkurētspējai kopumā

Vismaz 17,9 milj. eiro projektu finansējuma varēja izlietot produktīvāk

Ja mācības būtu mērķtiecīgi plānotas tām personām, kurām tās ir visvairāk nepieciešamas, lai palielinātu to konkurētspēju darba tirgū

Ja novērstu, ka divas iestādes veic vienas un tās pašas darbības, tā optimizējot projektu administrēšanas procesu un samazinot birokrātisko slogu

PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS MĒRĶI UN IESPĒJAS

Pieaugušo izglītības valsts atbalsta mērķis ir veicināt personu konkurētspēju darba tirgū un mācības īstenot tajās nozarēs, kurās ir prognozējams darbaspēka pieprasījums

Pašlaik valsts nodrošina pieaugušajiem iespēju apgūt darba tirgum nepieciešamās zināšanas un prasmes un mazināt bezdarba risku galvenokārt divos ES fondu projektos, kurus īsteno NVA (bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautām personām) un VIAA (nodarbinātām personām)

Šiem projektiem novirzīti 164,3 milj. eiro

GALVENIE PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS PROGRAMMU VEIDI

FORMĀLĀ IZGLĪTĪBA

Profesionālās tālākizglītības programmas (t.sk. profesionālās izglītības programmu moduļi)

Profesionālās pilnveides izglītības programmas

Studiju moduļi vai studiju kursi augstākās izglītības ietvaros

NEFORMĀLĀ IZGLĪTĪBA

Neformālās izglītības programmas un transportlīdzekļu un traktor tehnikas vadītāju apmācība

KĀPĒC ŠIE PROJEKTI IR SVARĪGI?

1

2022. gadā Latvijā vairāk nekā 294 tūkst. personu vecumā no 25 līdz 64 gadiem bija darba tirgus prasībām nepietiekams jeb zems izglītības līmenis (t.i., pabeigta vai nepabeigta pamatzglītība vai vispārējā vidējā izglītība)

2

2022. gadā Latvijā pieaugušo izglītībā iesaistīto iedzīvotāju īpatsvars ir par 2,2 procentpunktiem zemāks nekā vidēji ES

3

Ekonomikas ministrija prognozē, ka visvairāk trūks speciālistu ar profesionālo izglītību – līdz 2030. gadam plāisa varētu palielināties līdz 69 tūkst. speciālistu. Savukārt pārpalikums sagaidāms darbspēkam ar vispārējo vidējo izglītību un pamatzglītību – līdz 2030. gadam tas varētu sasniegt gandrīz 96 tūkst.

SECINĀJUMI UN BŪTISKĀKIE IETEIKUMI

KĀ NOSAKA, KO PIEAUGUŠAJIEM MĀCĪT?

IZPRATNE

- Pieaugušajiem jāpiedāvā mācības atbilstoši darba tirgus vajadzībām
- Galvenais instruments šo vajadzību noteikšanai – darba tirgus prognozes

PROBLĒMA

- EM gatavotās darba tirgus prognozes nav pietiekami detalizētas, lai no tām NVA un VIAA noteiktu konkrētas profesijas, kuru apguvei ir nepieciešamas mācības pieaugušajiem
- Mācību vajadzību noteikšanai katrā iestādē – NVA un VIAA – iegulda būtiskus resursus. Abas iestādes mācību vajadzību sarakstus apstiprina sava uzraugošā komisija, kuru sastāvs būtiski neatšķiras

IETEIKUMS

- Pilnveidot un konsolidēt darba tirgus prognozēšanas un pieaugušo mācību vajadzību noteikšanas sistēmu

VAI MĀCĪBĀS TIEK IESAISTĪTI TIE PIEAUGUŠIE, KURIEM TAS VISVAIRĀK NEPIECIEŠAMS?

IZPRATNE

- Mācības primāri ir jānodrošina tām mērķgrupām, kurām trūkst darba tirgum nepieciešamo zināšanu un prasmi un kurām tās saskaņā ar darba tirgus prognozes būtu zemas nākotnē

PROBLĒMA

- Politikas plānošanas dokumentos kā pieaugušo izglītības mērķgrupu ir norādīti visi pieaugušie, kā sniedzamo rezultātu norādot to iesaistes līmeni mācībās, nevis to, ko valsts vēlas sasniegt ar pieaugušo iesaisti
- NVA un VIAA projektos ir definētas prioritārās mērķgrupas, tomēr lielākoties tās ir noteiktas formāli, nevis lai atbalstu fokusētu uz tām

28%

To personu iesaistes līmenis, kurām trūkst darba tirgum nepieciešamo zināšanu un prasmi un kas ir galvenā mērķgrupa, lai sasniegtu projektu mērķus, ir zems. No visām 95 659 personām, kuras revidējamā laikā iesaistījās NVA un VIAA projektu mācībās, tikai 26 392 personas jeb 28 % bija ar zemu izglītības līmeni

IETEIKUMS

- Pieaugušo izglītības politikā noteikt rezultātus un iznākumus rādītājus pieaugušo ar zemu izglītības līmeni iesaistīto mācībās un plānot atbilstošus pasākumus izvirzīto mērķu sasniegšanai
- Rast risinājumus pieaugušo ar zemu izglītības līmeni individuālai uzrunāšanai un iesaistīti mācībās

KĀDA IETEKME FAKTISKI BIJA NVA UN VIAA MĀCĪBĀM?

IZPRATNE

- No projekta piedāvātajām izglītības programmām vistiešākā ietekme uz personas nodarbinātību (it īpaši pieaugušajiem ar zemu izglītības līmeni) ir profesionālās tālākizglītības programmām, kurās iegūst profesionālo kvalifikāciju
- Profesionālās pilnveides un neformālās izglītības programmās pieaugušais pilnveido jau esošas zināšanas vai apgūst caurviju prasmes (valodu, digitālas)
- Pēc mācībām ir izmainas personas nodarbinātībā, ja mācības ir saistītas ar personas jau esošo nodarbošanos vai arī ir izmaiņas personas karjerā ar mācībām saistītā jomā

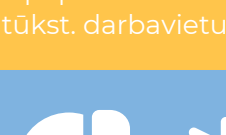
PROBLĒMA

- Projektos tikai 12 % jeb katrs astotais dalībnieks apguva tādu izglītības programmu, kura var iegūt profesionālo kvalifikāciju, t.i., profesionālās tālākizglītības programmu
- Būtiska daļa apstiprināto profesionālās tālākizglītības programmu (NVA projektā – 55 %, bet VIAA projektā aptuveni 73 %) nemaz netika īstenotas, jo neviena izglītības iestāde nepietiekas tās nodrošināt vai arī nebija pietiekamas pieaugušo atsaučības
- Vismaz 18 486 personas jeb 44 % pieaugušo izvēlējās apgūt tādas izglītības programmas, kurām nav ietekmes uz šo personu nodarbinātību

Kimiskās rūpniecības nozarē VIAA četras projekta kārtās īstenoja tikai 1 no 13 šajā nozarē apstiprinātajām profesionālās tālākizglītības programmām. Saskaņā ar darba tirgus prognozēm līdz 2035. gadam ķīmijas nozarē papildus būs nepieciešamas vairāk nekā 3 tūkst. darbvietu

VIAA projektā 112 bakalauri, maģistri un doktori (t.sk. juristi un zobārsti) apguva metalāpstrādi. Tikai četras personas pirms mācību uzsākšanas strādāja šajā jomā, un tikai septiņas personas darbu šajā profesijā pabeigšanas uzsāka darbu šajā profesijā

IETEIKUMS

- Projektu finansējumu primāri nevērīt nevērīt tādām izglītības programmām, kurās personas iegūst profesionālo kvalifikāciju
- Rast risinājumus, lai atbilstoši darba tirgus prognozēm noteiktās izglītības programmas faktiski tiek īstenotas
- Izstrādāt un piemērot kritērijus personas iesaistīto pieaugušo mācībās, nodrošinot, ka mācības primāri tiek nodrošinātas personām ar zemu izglītības līmeni vai kurām tas saskaņā ar darba tirgus prognozes būtu zemas nākotnē
- Pilnveidot uzraudzības mehānismu, kā novērtēt, vai mācības iegūtajām zināšanām un prasmiem ir ietekme uz personu nodarbinātību

VAI PIEAUGUŠO MĀCĪBAS IR JĀORGANIZĒ DIVĀM IESTĀDĒM?

IZPRATNE

- Par pieaugušo mācībām ir atbildīga gan Labklājības ministrija, gan Izglītības un zinātnes ministrija, un mācības organizē divas no nozaru iestādes – NVA un VIAA

PROBLĒMA

- Abu projektu galvenās mērķgrupas atšķir nodarbinātības fakts, kas nav uzskatāms par būtisku atšķirību. Mācības bezdarba riskam pakļautajām personām ir abu iestāžu kompetence
- Būtiski neatšķiras arī abu projektu faktiskā īstenošana – neviena iestāde neveic tādas darbības, kuras objektīvi nevarētu veikt otra iestāde
- NVA un VIAA kompetence mācību organizēšanā nav skaidri saprotama arī citiem pieaugušo izglītības iesaistītājiem. Uz to revīzijā veiktajā aptaujā norādīja aptuveni 45 % izglītības iestāžu, aptuveni trešdaļa pašvaldību, kā arī vairākas citas institūcijas un nevaldības organizācijas

Abas iestādes izstrādā mācību vajadzību sarakstus, un sarakstus pēc tam apstiprina komisijas, kuru sastāvā būtiski neatšķiras

Apstiprinātās mācību vajadzības nodrošina izglītības iestādes, kuru piesaistes mehānisms ir vienāds. Vismaz 44 izglītības iestādes mācības piedāvāja abos projektos

Abas institūcijas ir līdzīgas procedūras mācību dalībnieku pieteikumu apstrādei, un dalībnieku uzskaitē tiek veikta katras iestādes informācijas sistēmā. VIAA projekta vajadzībām ir izveidota jauna informācijas sistēma un tās izveidei un izvērtēšanai ir izlietoti aptuveni 339 tūkst. eiro

IETEIKUMS

- Izvērtēt NVA un VIAA funkcijas pieaugušo mācību plānošanā, organizēšanā, uzraudzībā un novērtēto pārklāšanos.

KĀDA BŪTU IETEKME, NAUDU IZLIETOJOT PRODUKTĪVĀK?

Ja 16,3 milj. eiro (t.i., finansējumu, kam nebija ietekmes, 12,7 milj. eiro un administrēšanas ietaupījumu 3,6 milj. eiro) izlietotu produktīvāk

Vēl aptuveni 13 tūkstos personu ar zemu izglītības līmeni varētu apgūt profesionālās tālākizglītības programmas un iegūt profesiju

Šo personu kopējie ienākumi gadā palielinātos vismaz par 57,7 milj. eiro, bet līdz pensijas vecuma sasniegšanai – vismaz par 1,3 miljrd. eiro

Ienākumu pieaugums būtu vismaz par 52 % lielāks nekā, ja persona neiegūtu kvalifikāciju un paliktu esošajā profesiju grupā

IETEIKUMI #PĒCREVĪZIJAS

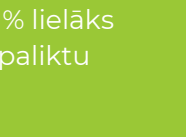

Valsts kontrole LM, IZM un EM ir sniegusi 9 ieteikumus, sagaidot, ka rezultātā:

Līdz 2027. gadam palielināts cilvēku ar zemu izglītību iesaiste

Pārskatītas un konsolidētas pieaugušo izglītībā iesaistīto iestāžu funkcijas

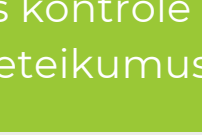

Valsts MK kontrole problēmu risināšanā aicina iesaistīties MK un Cilvēkkapitāla attīstības padomi

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra
VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra
ES – Eiropas Savienība
LM – Labklājības ministrija

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
EM – Ekonomikas ministrija
MK – Ministru kabinets

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

ATBILDĪGUMS

SADARBĪBA

ATTĪSTĪBA